

**“TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNDE
FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMECİLER
ARASINDAKİ İLİŞKİLER,
BU İLİŞKİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE İŞLETMECİLER
ARASINDA ÇIKAN İHTİLAFLARIN ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ”¹**

Hazırlayan

Gökhan Uğur BAĞCI

**İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Programı**

**Haziran 2006
İstanbul**

---

¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Programı Telekomünikasyon Hukuku dersinde sunulmuştur.

kısaltmalar cetveli	2
GİRİŞ	0
TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNDE İŞLETMECİ KAVRAMI	3
VE MEVCUT İŞLETMECİ TÜRLERİ	3
A- KANUNLARDA YER ALAN TANIMLAR.....	3
B- TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNDE HİZMET GÖRME ŞEKİLLERİ – İŞLETMECİ OLABİLMEK İÇİN GEREKLİ SÖZLEŞME - RUHSAT – İZİNLER	5
1. Görev Sözleşmesi	5
2. İmtiyaz Sözleşmesi	6
3. Telekomünikasyon Ruhsatı	7
4. Genel İzin.....	8
C- PİYASADA MEVCUT İŞLETMECİ TÜRLERİ	8
a. Yapılan Yetkilendirme Türlerine Göre.....	8
b. Hukuki Niteliklerine Göre.....	9
1. Hâkim Konumda Olan ya da Hukuki veya Fiili Tekel Olan İşletmeci:.....	9
2. Etkin Piyasa Gücü (EPG) ‘ne Sahip İşletmeci.....	11
İŞLETMECİLERİN BİRBİRLERİYLE GİRDİĞİ İLİŞKİLER, HUKUKİ NİTELİĞİ VE OLASI ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ	13
A- İŞLETMECİLERİN TARAF OLDUĞU İLİŞKİLER	13
İşletmecilerin Tüketicilerle girdiği ilişkiler;	13
İşletmecilerin TK ile girdiği ilişkiler	14
İşletmecilerin Diğer İşletmecilerle Girdiği ilişkiler	15
B- İŞLETMECİLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER, HUKUKİ NİTELİKLERİ VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ	16
1. Ara bağlantı Sözleşmesi.....	16
2. Ulusal Dolaşım Sözleşmesi (Roaming).....	21
3. Çağrı Taşıma Sözleşmeleri	24
4. Telekomünikasyon Alt Yapısı Kullanımı ve İşletimini İçeren Sözleşmeler.....	25
5. Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşım Sözleşmeleri	26
SONUÇ	29
KAYNAKÇA	30

KISALTMALAR CETVELİ

ADR	: Alternative Dispute Resolution (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü)
age	: Adı Geçen Eser
A.Ş	: Anonim Şirket
EPG	: Etkin Piyasa Gücü
GSM	: Global System for Mobile Communications
ITU	: International Telecommunication Union
ISS	: İnternet Servis Sağlayıcısı
m	: Madde
PTT	: Posta Telefon Telgraf
RG	: Resmi Gazete
RKHK	: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
S	: Sayfa
TK	: Telekomünikasyon Kurumu
TŞM	: Tüketici Şikâyetleri Merkezi
TT	: Türk Telekom A.Ş
UMTH	: Uzak Mesafe Telefon Hizmeti
Vd.	: Ve devamı
Yön.	: Yönetmelik

GİRİŞ

Telekomünikasyon Piyasası tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz açısından da son derece önemli bir konuma sahiptir. Hızla gelişen teknoloji sayesinde insanların dünya ile iletişim kurlmaları son derece kolaylaşmış ve bir o kadar da karmaşık bir hal almıştır. !970'li yıllarda Ülkemizi bir düşünsenize; Tüm insanlar radyodan haberlerini alıyor, televizyon yeni yeni hayatımıza girmeye başlıyor, telefon birçok vatandaşımız için ulaşılamayacak kadar lüks, telgraf ve mektup haricinde neredeyse başka bir haberleşme aracı da yok. Aslında çok değil bir 25 -30 yıl içinde hiçbirimizin hayal bile edemeyeceği hızda gelişmeler yaşanıyor ve telekomünikasyon sektörü bu hale geliyor.

Ülkemizde Telekomünikasyon sektöründe ilk adımlar Osmanlı döneminde atılmıştır. 1840 yılında Posta Nezareti, 1855' te ise Telgraf Nezareti kuruluş ve bu iki kuruluş 1871 yılında birleşmiştir. 1911 yılında ise Telefon altyapısının kurulması için American Western Electric şirketine 30 yıllık bir imtiyaz verilmiş ve Dersaadet Telefon Anonim Şirketi kurulmuştur. Bu şirket 1935 'e kadar İstanbul ve çevresinde Telefon hizmetleri yürütmüş ancak İstanbul dışındaki telefon hatları Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulabilmiştir. 1911 yılında PTT Umum müdürlüğü kurulmuş ve posta hizmetinden ulusal tekel başlamıştır. 21 Şubat 1924 yılında 406 sayılı Telgraf ve telefon Kanunu kabul edilmiş, 1936 yılında ise Posta ve Telgraf ve Telefon İdaresi 'nin görevleri tanımlanmış ve önce 1939 yılında Ulaştırma Bakanlığına bağlanmış, 1953 yılında ise İktisadi Devlet Teşekkülü olarak yeniden tanımlanmıştır. 1980'li yıllara kadar PTT 406 sayılı kanun 5584sayılı Posta Kanunu uyarınca görevlerini ifa etmiştir. !980 sonrası Türkiye için kalkınma ve değişimde milat yıl olmuştur. 1983 yılına gelindiğinde ülkemizde telefon şebekesi çok küçük bir alanı kapsamakta, abone sayısı 1,67 Milyon, ortalama hat bekleme zamanı ise 7 (Yedi) yıl idi. Bununla birlikte kırsal alanda köylerin %70'inden fazlası telefon bağlantısına sahip değildi. Fakat 1982 - 1992

yılları arasında ülkemiz ITU üyesi ülkeler arasında ana hat sayısı artışında en yüksek gelişme gösteren ülke olmuştur. Buna rağmen Telekomünikasyon Hizmetlerinin düzgün yürütülememesi nedeniyle 1 Temmuz 1994 Tarihinde 4000 sayılı kanunla Türk Telekomünikasyon A.Ş kurularak PTT'nin T'si yani Telekomünikasyon Hizmetleri bu şirkete devredilmiştir. Bundan sonra serbestleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır. Özellikle nisan 1998 yılında Turkcell ve Telsim şirketlerine GSM Lisansı verilmiş ve sektör bir anda hareketlenmiş ve büyük ivme kazanmıştır.²

Bu gelişmelerden sonraki Telekomünikasyon Piyasasının serbestleşmesindeki en büyük adım bu GSM hizmetler haricinde TEKEL konumunda olan Türk Telekom A.Ş 'nin özelleştirilmesidir. Bu arada serbestleşen piyasada başkaca bazı lisanslar da verilmiştir. Bu çalışmanın içinde bunlara da değinilecektir. Tabi Ülkemizde Telekomünikasyon Piyasası'nın tarihçesini verirken unutulmaması gereken başka bir nokta da 2000 yılında Telekomünikasyon Kurumu'nun kurulmuş olmasıdır. Kamunu duyarlı bir alanı olan Telekomünikasyon Piyasası'nı düzenlemek yani regüle etmek amacıyla kurulmuş olan kurum tamamen bağımsız şekilde faaliyet göstermekte ve piyasa için hayati önem taşıyan kararlara imza atmaktadır.

Bir giriş niteliinde, buraya kadar Telekomünikasyon Sektörünün ülkemiz açısından kısa bir gelişim hikayesini anlatmış olduk.

Bu çalışmamızda öncelikle İşletmeci kavramından ne anlaşılması gerektiği açıklanacak, piyasada ne tür işletmecilerin faaliyet gösterdiği ve ne tür yetkilendirmelerin yapıldığı izah edilmeye çalışılacak. Daha sonra da İşletmeciler arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin hukuki niteliği ele alınacak ve işletmeciler arasında ne tür uyuşmazlıkların ortaya çıkabileceği ve bunların çözüm yöntemleri üzerinde durulacaktır. Ayrıca bu hususta fazlaca

---

² ARDIYOK Şahin, " Türk Telekom A.Ş'nin Özelleştirilmesi: Sektöre Doğum Sancıları" Rekabet Dergisi

kaynak bulunmaması ve mevcut kaynakların da eski tarihli olması sebebiyle çok fazlaca kaynağa başvurulmadan Telekomünikasyon mevzuatı esas alınarak, Telekomünikasyon uygulamaları ve piyasa pratikleri çerçevesinde açıklamalar yapılmaya çalışılacaktır.

TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNDE İŞLETMECİ KAVRAMI VE MEVCUT İŞLETMECİ TÜRLERİ

A- KANUNLARDA YER ALAN TANIMLAR

İşletmeciler arasındaki ilişkileri ve sorunları belirleyebilmek, bunlara hukuki nitelikler yükleyebilmek için, işletmecinin ne olduğunu açıklamak gereklidir.

Telekomünikasyon mevzuatında İşletmeci tanımının geçtiği maddeleri teker teker inceleyerek, bazı koşullar çıkarmaya ve bir işletmeci kavramı tanımlamaya çalışacağız.

Öncelikle Telekomünikasyon Mevzuatımızın temel kanunu olan 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nda verilen işletmeci tanımına bakalım;

“İşletmeci: Türk Telekom da dahil olmak üzere, Bakanlık ile yapılan bir görev sözleşmesi, imtiyaz sözleşmesi ve/veya Bakanlıktan alınan bir telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin uyarınca telekomünikasyon hizmetleri yürüten ve/veya telekomünikasyon altyapısını işleten bir sermaye şirketini, ifade eder.”

Hemen şunu da belirtelim ki 406 sayılı kanuna 4673 sayılı kanun ile eklenen ek madde 27 uyarınca Bu Kanunda ve diğer mevzuatta Ulaştırma Bakanlığına, görev sözleşmesi veya imtiyaz sözleşmesi yapma veya telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin verme yetkisi ile bu yetkiye ilişkin yapılacak düzenlemeler ile ilgili her türlü göreve yönelik yapılan atıflar Telekomünikasyon Kurumuna yapılmış sayılır.

Şimdi de 2813 sayılı Telsiz Kanunu'na bakalım;

"İşletmeci" terimi, yetkilendirme çerçevesinde elektronik haberleşme hizmeti sunan veya telekomünikasyon alt yapısını işleten sermaye şirketini ifade eder.

5369 sayılı Evrensel Hizmetin Sağlanması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'da ise şu şekilde tanımlanmıştır;

“İşletmeci: Kurum ile yapılan görev ve imtiyaz sözleşmeleri ile ruhsat ve genel izin uyarınca elektronik haberleşme hizmetlerini yürüten ve/veya elektronik haberleşme alt yapısını işleten bir sermaye şirketini ifade eder.”

Ayrıca Telekomünikasyon Hizmet ve Alt Yapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği'nde de 406 sayılı kanunda olduğu gibi tanımlanmıştır.

“İşletmeci: Türk Telekomünikasyon A.Ş. de dahil olmak üzere, Kurum ile yapılan bir görev sözleşmesi, imtiyaz sözleşmesi ve/veya Kurumdan alınan bir telekomünikasyon ruhsatı ya da genel izin kapsamında yapılan bir kayıtlanma uyarınca telekomünikasyon hizmetleri yürüten ve/veya telekomünikasyon altyapısı işleten bir sermaye şirketini,”

Tüm bu kanunlar ve yönetmeliklere bakarak İşletmeci olabilmek için gerekli bir takım zorunlu unsurları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Kurumla yapılmış bir görev ya da imtiyaz sözleşmesi ya da kurumdan alınmış bir Telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin
- Telekomünikasyon Hizmetleri yürütmek ya da Telekomünikasyon altyapısı işletmek
- Sermaye şirketi olmak

İlk madde de geçen görev sözleşmesi, imtiyaz sözleşmesi, kurumdan alınmış bir Telekomünikasyon Ruhsatı ve genel izin kavramları birazdan açıklanacaktır. Bu şekilde öncelikle kimlerin işletmeci olarak niteleneceği açıklığa kavuşmuştur. Yani kurumla yukarıda bahsi geçen sözleşmelerden birini imzalamayan ya da herhangi bir ruhsat ya da genel izin

almadan Telekomünikasyon Sektöründe bahsi geçen kanunlar nazarında işletmeci sıfatını kazanmak mümkün değildir.

B- TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNDE HİZMET GÖRME ŞEKİLLERİ – İŞLETMECİ OLABİLMEK İÇİN GEREKLİ SÖZLEŞME - RUHSAT – İZİNLER

Bu bölümde, işletmeci tanımında görmüş olduğumuz bazı kavramları açıklayarak işletmeci kavramını netleştirmeye çalışacağız.

1. Görev Sözleşmesi

406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nun 1. (Bir) maddesinde görev sözleşmesi şu şekilde tanımlanmaktadır;

Türk Telekom ile Bakanlık arasında, katma değerli hizmetler dahil, her türlü telekomünikasyon hizmetinin yürütülmesi ve telekomünikasyon altyapısının işletilmesi ile ilgili hak, yetki ve yükümlülükleri düzenlemek üzere, şartlar muvacehesinde Bakanlığın takdir edeceği bir süre için akdedilen sözleşmeyi ifade eder.

Fakat bu görev sözleşmesi Türk Telekom A.Ş 'nin özelleştirilmesi sonucu 14.11.2005 Tarihinde imtiyaz sözleşmesi olarak tekrar düzenlenmiştir. Buradan da görev sözleşmesinin niteliği itibariyle bir imtiyaz sözleşmesi olduğu fakat Türk Telekom ile yapılmasından ötürü görev sözleşmesi adını aldığını söyleyebiliriz.³

Bugün için devam eden iki görev sözleşmesi mevcuttur. 16.06.2004 Tarih ve 5189 sayılı kanun doğrultusunda Telekomünikasyon Kurumu ile Türksat A.Ş ve Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri Genel Müdürlüğü arasında da görev sözleşmeleri imzalanmıştır. Bu sözleşmeler halen yürürlüktedir.

³ www.tk.gov.tr Telekomünikasyon Kurumu resmi web sitesi

Görev Sözleşmesi İmtiyaz Sözleşmesine nazaran çok daha geniş yetkileri kapsamakta olan bir sözleşmedir. En azından Türk Telekom özelleştirmesinden önce yapılmış olan bu mahiyettedir. Tek bir sözleşme ile tüm Telekomünikasyon hizmetleri Türk Telekom' un tekeline bırakılmıştır. Fakat imtiyaz sözleşmesi genellikle belirli bir Telekomünikasyon hizmetinin görülmesi için yapılan sözleşmedir.

Bu konu ile ilgili çalışmamızın konusundan sapmamak adına daha fazla açıklama yapılmayacaktır.

2. İmtiyaz Sözleşmesi

İmtiyaz, idarenin bir özel kişi ile yaptığı sözleşme uyarınca belli bir kamu hizmetinin masrafları, kar ve zararı özel kişiye ait olmak üzere, özel bir kişice kurulması ve/veya işletilmesi usulüdür.⁴

İmtiyaz Sözleşmesi 406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nda şu şekilde tanımlanmıştır;

“İşletmeci tarafından söz konusu imtiyaz sözleşmesinde belirtilen telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesi ve/veya altyapısının işletilmesi için Bakanlık ve işletmeci arasında yapılan sözleşme”

Bu iki tanımı birleştirdiğimizde, imtiyaz sözleşmesi için bir tarafın idare olduğu (ki burada idare Telekomünikasyon Kurumu olarak kendini gösterir) ve konusu sözleşmenin içinde belirlenmiş olan telekomünikasyon hizmetlerin yürütülmesi olan ve her türlü kar ve zararının işletmeciye ait olduğu bir sözleşme türü olarak karşımıza çıkar.

---

⁴ GÜNDAY Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, s.307)

Bugün itibariyle sadece GSM mobil Telekomünikasyon hizmetleri imtiyaz sözleşmesi usulü ile görülmektedir. Tabi özelleştikten sonra Türk Telekom'un da Telekomünikasyon Kurumu ile İmtiyaz Sözleşmesi imzalamış olduğunu söylemeden geçemeyiz.

Mevcut imtiyaz sözleşmeleri, genel olarak yazılı şekilde hazırlanır, bir ihale sonucunda ihaleyi kazanan işletmeci ile imzalanır ve idarenin tek yanlı iradesinin sözleşmenin genelinde hakim olduğu hususları söylenebilir. Fakat GSM şirketleri ile yapılmış imtiyaz sözleşmelerinde, olası bir uyuşmazlık halinde Uluslar arası Tahkim'e başvurma imkanı da getirilmiştir. Bu hususa uyuşmazlıkların çözüm yöntemlerinin incelerken değineceğiz.

3. Telekomünikasyon Ruhsatı

406 sayılı kanun Telekomünikasyon Ruhsatını anlaşılır bir dille şu şekilde tanımlamıştır.

“İşletmeci tarafından söz konusu telekomünikasyon ruhsatında belirtilen telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesi ve/veya altyapısının işletilmesi için kurum tarafından verilen ruhsat.”

Telekomünikasyon ruhsatları 1. Tip ve 2. Tip olmak üzere ikiye ayrılır.

1. tip Telekomünikasyon ruhsatı sınırlı sayıda işletmeci tarafından bölgesel veya yerel çapta yürütülecek Telekomünikasyon hizmetleri ya da kurulacak ve işletilecek Telekomünikasyon alt yapıları için verilen bir ruhsattır.⁵

2. Tip Telekomünikasyon Ruhsatı ise; sınırlı sayıda işletmeci tarafından yürütülmesi gerekmeyen 406 sayılı kanun Ek 18. madde kapsamında yer alan Telekomünikasyon hizmetleri ya da kurulup işletilecek alt yapıları için verilen ruhsattır.⁶

---

⁵ Telekomünikasyon Hizmet ve Alt Yapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği madde 19' da 1. Tip TR 'nin tanımı yapılmıştır.

⁶ Telekomünikasyon Hizmet ve Alt Yapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği madde 26' da 2. Tip TR 'nin tanımı yapılmıştır.

Piyasada 2. Tip Telekomünikasyon Ruhsatı alan ve Telekomünikasyon hizmeti yürüten çok sayıda işletme olmasına karşın 1. Tip Ruhsat sahibi işletmeci henüz yoktur.

4. Genel İzin

Genel izin, sınırlı sayıda işletmeci tarafından yürütülmesi gerekmeyen 406 sayılı kanun ek 18. madde kapsamında yer almayan Telekomünikasyon hizmetleri olarak tanımlanabilir.⁷ Yani 2. Tip TR verilemeyecek olan Telekomünikasyon Hizmetleri için Kurum tarafından Genel izin verilebilmektedir.

C- PİYASADA MEVCUT İŞLETMECİ TÜRLERİ

a. Yapılan Yetkilendirme Türlerine Göre

Şu anda ülkemize Telekomünikasyon piyasasında birçok aktör mevcuttur. Bunların şüphesiz en büyüğü yakın zaman önce özelleştirilen Türk Telekom A.Ş 'dir. Bunların dışından 1994 yılından beri sektörde olan ve GSM hizmetleri veren 2 büyük şirket ve sonradan giren 1 başka şirket olmak üzere 3 büyük şirket daha mevcuttur. Bu şirketlerin arasında çıkan en büyük uyuşmazlık ara bağlantı ve roaming konularında yaşanmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı olarak bunlara değinilecektir.

Bunların dışında 2. tip TR sahibi işletmeciler de piyasada aktif olarak çalışmaktadır. Bunları verdikleri hizmet türüne göre şu şekilde sıralayabiliriz;

- GMPCS Mobil Telefon Hizmeti Veren İşletmeciler
- Uydu Telekomünikasyon Hizmeti Veren İşletmeciler
- Alt Yapı İşletmeciliği Hizmeti

---

⁷ Telekomünikasyon Hizmet ve Alt Yapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği madde 26' da 2. Tip TR 'nin tanımı yapılmıştır.

- Uydu Platform Hizmeti Veren İşletmeciler
- Karasal Hatlar Üzerinden Veri İletim Hizmeti Veren İşletmeciler
- Uzak Mesafe Telefon Hizmeti Veren İşletmeciler
- Ortak Kullanımlı Telsiz Hizmeti Veren İşletmeciler

Bir de Genel İzin sahibi olan İşletmeciler bulunmaktadır. Bu işletmeciler de henüz sadece Kablolu yada Kablosuz İnternet Servis Sağlayıcılığı (ISS) Hizmeti vermektedir.⁸

Piyasada mevcut işletmeci türlerine değindikten sonra üzerinde durulması gereken bir takım kavramlardan söz etmek yerinde olacaktır.

b. Hukuki Niteliklerine Göre

1. Hâkim Konumda Olan ya da Hukuki veya Fiili Tekel Olan İşletmeci:

406 sayılı kanun madde 29' da hâkim konum, fiili veya hukuki tekel kavramlarına atıf yapılmış ve bu durumlarda olan işletmeci için bazı ekstra sorumluluklar getirilmiştir. Buna göre;

“İşletmeciler, telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesi ve/veya altyapı işletilmesi karşılığında alacakları ücretleri ilgili mevzuat, tabi oldukları görev veya imtiyaz sözleşmesi, telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin ile Kurum düzenlemelerine aykırı olmayacak şekilde serbestçe belirleyebilirler. Aşağıdaki hallerde Kurum, hat ve devre kiralari da dahil olmak üzere ücretlerin hesaplanma yöntemlerini ve üst sınırlarını, makul ve ayırım gözetmeyen şartlarla, 30 uncu maddede belirlenen genel ilkeler çerçevesinde çıkarılacak yönetmelikler, tebliğler ve sair idari düzenlemeler, imtiyaz sözleşmeleri ve telekomünikasyon ruhsatlarının hüküm ve şartları da gözetilerek tayin ve tespit etmeye yetkilidir:

⁸ Bu bölümde İşletmeciler hakkında verilen bilgilerin tümü www.tk.gov.tr web sitesinden alınmıştır. 01.06.2006 tarihi itibariyle güncel bilgilerdir.

.....
b) *İlgili telekomünikasyon hizmetlerinde, bir işletmecinin hukuki veya fiili bir tekel olduğunun veya ilgili hizmet veya coğrafi piyasada hâkim konumda bulunduğu Kurum tarafından belirlendiği haller,*”

Maddenin başlangıcından İşletmecilerin düzenlemelere aykırı olmamak koşuluyla serbestçe fiyat belirleyebileceğini söylemiş fakat devamında bir takım işletmeleri diğerlerinden ayırmış ve onların bazı fiyatlarını TK’ nın belirleyebileceğini hükme bağlamıştır. Bu durumun en büyük nedeni Telekomünikasyon Hizmetlerinin kamu hizmeti niteliği ve piyasaya yeni giren işletmecileri, mevcut büyük işletmecilerin dışlayıcı rekabetinden korumak ve aslında bir anlamda kendisine verilen serbest rekabeti sağlamak görevini yerine getirmektir.

Fiili tekel ya da hukuki tekel⁹ kavramlarının ne olduğu rahatlıkla anlaşılabilir olmasına karşın hâkim konum ile kastedilmek istenenin ne olduğu tanımlanmaya ihtiyaç duymaktadır. Bilindiği gibi RKHK içinde de *Hâkim Durum* kavramı yer almaktadır.¹⁰ Bu amaçla 03.06.2003 Tarihli Resmi Gazete’ de “Hakim Konumda Bulunan İşletmecilerin Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” yayımlanmış ve kavram anlam kazanmıştır. Bu tebliğin 4. (Dört) maddesinde hâkim konum tanımı yapılmıştır;

“Hakim Konum: İlgili telekomünikasyon pazarında bir veya birden fazla işletmecinin rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü ifade eder.”

⁹ Şunu da hemen belirtmek gerekir ki madde metninde geçen, hukuki tekel konumunda olan bir işletmeci artık mevcut değildir. Türk Telekom’un özelleştirilmesinden sonra böyle bir işletmeci kalmamıştır.

¹⁰ “Hakim Durum: Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü,” (RKHK m. 3)

Fiili ya da Hukuki Tekele Sahip İşletmeciler ile hâkim konumda olan işletmeci içinde yukarıda anılan kanun maddesi dışında başkaca bir takım yükümlülükler de getirilmiştir.¹¹ TK zaman verdiği kararlar ile Hâkim Konumda olan ya da Fiili Tekel'e sahip olan işletmecileri belirlemektedir.

2. Etkin Piyasa Gücü (EPG) 'ne Sahip İşletmeci

Erişim¹² ve Ara bağlantı Yönetmeliği'nin 7. (Yedi) maddesinde¹³ kurum tarafından ilgili Telekomünikasyon piyasasında etkin piyasa gücüne sahip işletmecinin belirleneceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümden yola çıkarak TK tarafından "Etkin Piyasa Gücü'ne Sahip İşletmecilerin Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" yayımlanmıştır. 03.06.2003 Tarihinde RG' de yayımlanan tebliğe göre EPG şu şekilde tanımlanmıştır;

"Etkin Piyasa Gücü: İlgili telekomünikasyon pazarında; bir veya birden fazla teşebbüsün diğer işletmeci ve kullanıcılara sunduğu hizmetlerin alım ya da satım fiyatını, arz ya da talep miktarını, piyasa şartlarını, telekomünikasyon hizmetlerini vermek için kullanılan ana telekomünikasyon şebekesi unsurlarını ve kullanıcılara erişimi kontrol etme gibi ekonomik parametreleri etkileyebilme gücünü"

Yine aynı tebliğde TK tarafından EPG' ye sahip işletmeci belirlenirken hangi kriterler çerçevesinden karar verileceği de gösterilmiştir, Buna göre;

a) Pazar payı,

¹¹ Tarifelerin onaylanması ve denetlenmesine katılma yükümlülüğü: "Bu Yönetmelik, Kurum tarafından, ilgili telekomünikasyon hizmetlerinde, bir işletmecinin hukuki veya fiili bir tekel olduğunun veya ilgili hizmet veya coğrafi piyasada hakim konumda bulunduğu veya etkin piyasa gücüne sahip olduğunun belirlendiği hallerde, işletmecinin kullanıcılara sunduğu telekomünikasyon hizmetlerinde uygulanacak tarifelerin onaylanmasına ve denetlenmesine yönelik usul ve esasları kapsar. (Tarife Yönetmeliği md.2)

¹² Erişim kavramı; Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliğinde tanımlanmıştır. Buna göre; telekomünikasyon altyapısı ve/veya hizmetlerinin diğer bir işletmeciye sunulmasını ifade eder. Aslında Erişim çok genel bir anlama sahiptir. Ara bağlantıda dahil olmak üzere her türlü Telekomünikasyon Hizmeti erişim kavramı altında değerlendirilir.

¹³ Kurum, ilgili telekomünikasyon hizmetleri pazarında etkin piyasa gücüne sahip işletmecileri belirler. Etkin piyasa gücüne sahip işletmecilerin belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar tebliğle düzenlenir

b) Piyasa şartlarını etkileyebilme gücü,

c) Satış miktarları ile piyasa büyüklüğü arasındaki ilişki,

d) Son kullanıcıya erişim araçlarını kontrol gücü,

e) Mali kaynaklara ulaşabilme gücü,

f) Piyasada ürettiği ve verdiği hizmetleri sunması ile ilgili konulardaki tecrübesi, gibi özellikler dikkate alınarak bir işletmenin EPG' ye sahip olup olmadığı kararı verilecektir.

TK tarafından zaman zaman EPG' ye sahip işletmeciler belirlenmekte ve bunlar resmi gazetede yayımlanmaktadır.¹⁴ Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliğinin muhtelif maddelerinde EPG' ye sahip işletmecinin; Ara bağlantı, eşit davranma, ayırıştırma, ortak yerleşim, tarifelerin maliyet esaslı belirlenmesi, hesap ayırımı yapma, Erişim ve ara bağlantı teklifi hazırlama, tarifelerin onaylanmasına ve denetlenmesine katlanma gibi bir takım yükümlülükleri sayılmıştır

Görüldüğü gibi 2002 senesinden sonra Telekomünikasyon Piyasasında büyük bir gelişme yaşanmış ve çok hızlı bir büyüme olmuştur. Mutlaktır ki bu kadar işletmecinin var olduğu ve henüz birçok kavramın net olarak bilinmediği bir piyasada birçok uyumsuzluk da çıkmaktadır.

---

¹⁴ “Kurul, her yıl ilgili telekomünikasyon pazarında faaliyette bulunan işletmecilerden Etkin Piyasa Gücüne sahip olanları belirler ve sözkonusu işletmeciler liste halinde Resmi Gazete’de yayımlanır.” (**Etkin Piyasa Gücüne Sahip İşletmecilerin Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ md.6**)

İŞLETMECİLERİN BİRBİRLERİYLE GİRDİĞİ İLİŞKİLER, HUKUKİ NİTELİĞİ VE OLASI ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

A- İŞLETMECİLERİN TARAF OLDUĞU İLİŞKİLER

İşletmeciler, farklı türde birçok ilişkiye girmektedir. Bu türleri ilişkinin taraflarına göre üçlü bir ayırım yaparak açıklamak kavramları daha iyi anlamak adına yararlı olacaktır. Tabi burada hemen belirtmek gerekir ki bu çalışma kapsamında incelenecek olan husus işletmecilerin diğer işletmecilerle girdiği ilişkilere dir. Yani aşağıda bahsedilecek olan İşletmecilerin TK ya da tüketicilerle girdiği ilişkiler esas olarak konumuzun kapsamı dışındadır.

İşletmecilerin Tüketicilerle girdiği ilişkiler;

Telekomünikasyon Hizmetleri sonuç itibariyle tüketicilerin kullanımına sunulan ve onların yararlanması beklenen ve kamu hizmeti niteliğini haiz hizmetler olması sebebiyle son kullanıcı ile işletmeci arasındaki ilişkilerde son derece önemlidir. Burada, çalışmamızın konusunu oluşturmaması sebebiyle çok fazla detay vermeden birkaç önemli noktaya değinilecektir.

Tüketicilerle, abonelik, ürün ve hizmet kullanımı gibi alanlarda ilişkilere girilmektedir. Bu bağlamda Telekomünikasyon Kurumu tarafından, tüketici haklarını düzenleyen bir de yönetmelik çıkarılmıştır. Telekomünikasyon Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği detaylı bir şekilde düzenlemeler yaparak tüketicilerin işletmeler karşısındaki konumunu güçlendirmiştir. 22.12.2004 Tarihli ve 2002/22/EC sayılı Evrensel Hizmet Direktifi emsal alınarak çıkarılan bu yönetmeliğin amacı Telekomünikasyon Hizmetlerinden yararlanan tüketicilerin haklarını ve menfaatlerini korumaya yönelik usul ve esasları belirlemektir.¹⁵ Bu yönetmeliğin içeriğine fazlaca değinmemekle birlikte; Tüketici Hakları, şeffaflık ve

---

¹⁵ KOCA Güneş, “Mukayeseli Açıdan Telekomünikasyon Hukuku’nda Tüketicinin Korunması” Uzmanlık Tezi Telekomünikasyon Kurumu, Şubat 2005, s.98

bilgilendirme, hizmet kalitesi, Operatör desteği gibi birçok konuda düzenlemeler yaptığını söylemekle yetinelim.

Tüketicilerle ilgili bizim çalışmamız açısından asıl değinilmesi gereken husus TK 'nın bünyesinde Temmuz 2002 kurulmuş olan Tüketici Şikâyetleri Merkezi'dir. Tüketici ile işletmeci arasındaki olası bir uyuşmazlıkta tüketicinin başvurabileceği bir çözüm yolu olan TŞM' nin tüketiciden gelen bir şikâyeti değerlendirebilmesi için öncelikle şikâyet konusunda ilgili işletmeciye başvurulmuş ancak sonuç alınamamış olması gerekmekte veya tüketicinin herhangi bir işletmeciyle ilişkisi olmaması gerekmektedir.¹⁶

TŞM' ye sistemin faaliyete geçtiği 2002 yılı temmuz ayından 2004 yılı mayıs ayının başına kadar 1539 adet şikâyet gelmiştir¹⁷.Tüketicilerin böyle bir merkezin varlığından pek fazla haberdar olmadığı gelen şikâyet sayısından rahatlıkla anlaşılabilir.

Özetle; tüketiciler bilhassa bir abonelik sözleşmesi sonucunda, bir işletmeci ile uyuşmazlığa düşmeleri durumunda çözüm yöntemi olarak, öncelikle ilgili işletmeciye başvurabilecek, buradan sonuç alamazsa TK' nın bünyesinden bulunan Tüketici Şikâyetleri Merkezi'ne başvurabileceklerdir. Bu yollar haricinde tüketici mahkemesine başvurup dava açmak ya da ilçe hakem heyetlerine başvurmak imkânları da tüketicilere sunulmaktadır.

İşletmecilerin TK ile girdiği İlişkiler

Bir İşletmeci, Telekomünikasyon Piyasasını düzenleyen kurum olması sebebiyle her halde TK ile ilişki içerisinde olacaktır. İşletmeciler, neredeyse attıkları her adımı TK' ya bildirmek durumunda olduklarından TK ile iç içe çalışmaktadırlar desek yanlış bir şey söylemiş olmayız. İşletmeciler, aboneleri ya da bayileri ile yaptıkları sözleşmelerden tutunda Şirket yapısındaki değişikliklere kadar neredeyse her şeyi TK' ya bildirmek durumundadır.

---

¹⁶ KOCA Güneş age, s.90

¹⁷ KOCA Güneş, age, s.90 dipnot 1

Bunun karşısında TK' nın herhangi bir idari para cezası ya da bir idari otorite olarak uyguladığı yaptırıma karşın işletmeci tarafından idare mahkemesin' nde iptal davası açılabilmektedir. Yani TK, kurum olarak bağımsız olmasına karşın yargısal denetim açısından Danıştay'ın denetimine tabidir.

Çalışmamızın konusunu oluşturmadığından fazla detayına girmiyoruz.

İşletmecilerin Diğer İşletmecilerle Girdiği İlişkiler

Çalışmanın ilk bölümünde de açıkladığımız gibi Telekomünikasyon Piyasamızın en büyük aktörü olan Türk Telekom A.Ş., GSM İşletmecileri ve bir ruhsat ya da genel izin uyarınca faaliyet gösteren diğer işletmecilerin aralarındaki ilişkiler gerçekten de çok önemli ve incelemeye değerdir. Bazı durumlarda mevzuat işletmecileri birbirleriyle ilişkiye girmeye zorlamaktadır. Bunlar ara bağlantı ve roaming (Dolaşım) gibi konular olabildiği gibi bir işletmecinin diğer işletmecinin sunduğu hizmetlerin kullanıcısı olduğu durumlarda ortaya çıkar. Bunların haricindeki durumlarda işletmeciler birbirleriyle serbestçe ilişki kurabilmektedir. TK' nın, mevzuatın birçok maddesinde işletmecilerin tam bir serbest rekabet ortamında olmalarını amaçladığı ya da en azından böyle bir görevi olduğu anlaşılmaktadır ¹⁸

---

¹⁸ “Bu Kanunda aksi belirtilmiş olmadıkça, telekomünikasyon hizmetlerine ve/veya altyapısına ilişkin imtiyaz sözleşmesi veya telekomünikasyon ruhsatı yoluyla yapılacak yetkilendirmelerde ve genel olarak tüm telekomünikasyon alanlarında, 7.12.1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri ve Türk Telekom'un bu Kanunda belirlenen tekel hakları saklı kalmak kaydıyla, serbest rekabet ortamı sağlanması ve korunması” **406 Sayılı Kanun Madde 4**

“Kurum... standart referans tarifeleri, şebeke ara bağlantıları ve roaming ile ilgili anlaşmaların telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesinde ve altyapının işletiminde serbest rekabeti engelleyici sonuçlara yol açmayacak tedbirleri alır, gerektiğinde 7.12.1994 tarihli ve 4054 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde Rekabet Kurumuna başvurabilir “ **406 Sayılı Kanun Madde 10/son**

“Telekomünikasyon hizmetleri ve altyapısı ile ilgili olarak işletmecilerin ve bu alanda kanuna uygun olarak ticari faaliyet içinde bulunanların, hizmetlerin yürütülmesi, altyapının işletilmesi ve çeşitli telekomünikasyon teçhizat ve cihazları üreten veya satanların bu hizmet ve faaliyetlerini Türkiye dahilinde tam bir rekabet ortamı içinde gerçekleştirmelerini sağlamak, teşvik edici tedbirleri almak” **2813 sayılı kanun madde 7**

Özellikle işletmecilerin, birbirlerinin şebekelerini irtibatlandırmaya yönelik olan erişim ve ara bağlantı ilişkileri ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar, sektördeki uyuşmazlıkların büyük bölümünü kapsamaktadır. Bu anlamda Ara bağlantı, çağrı taşıma ve sonlandırma ve roaming sözleşmeleri önemli yer tutmaktadır. Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan bu ilişkiler teker teker incelenecek, hem hukuki nitelikleri hem de uyuşmazlık halinde olası çözüm yöntemleri üzerinde durulacaktır.

B- İŞLETMECİLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER, HUKUKİ NİTELİKLERİ VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

1. Ara bağlantı Sözleşmesi

406 sayılı kanun madde 1 (Bir) 'de şu şekilde tanımlanmıştır.

“İki ayrı telekomünikasyon şebekesi arasındaki telekomünikasyon trafiğinin gerçekleştirilmesini teminen iki şebekenin birbirine irtibatlandırılması”

Buradan da anlaşılacağı üzere ara bağlantı için şu şekilde bir tanım verebiliriz.

Ara bağlantı; Bir Teşebbüsün kullanıcılarının farklı bir teşebbüsün kullanıcıları ile haberleşmeleri veya bir diğer teşebbüs tarafından sağlanan hizmetlere erişim için, aynı veya farklı bir teşebbüs tarafından kullanılan kamu elektronik haberleşme ağlarının fiziksel veya mantıksal olarak irtibatlandırılmasıdır.¹⁹

Ara bağlantı zaten işletmecilerin reddetmek istemedikleri, kazanç kalemlerinin büyük bir kısmını oluşturan bir ilişkidir. Fakat çeşitli sebeplerle, bazı işletmecilere Telekomünikasyon Mevzuatının muhtelif yerlerinde, Ara bağlantı sözleşmesi imzalama yükümlülüğü getirilmiştir. 406 sayılı kanun madde 10 hükmü şu şekildedir;

¹⁹ GÖKTAYLAR Bilge “Ara bağlantı Sözleşmelerinin Hukuksal Açısından İncelenmesi: Telekomünikasyon Sektöründen Ara bağlantı uyuşmazlıklarının çözümü prosedürünün işlenmesi” Telekomünikasyon Kurumu Uzmanlık tezi, Nisan 2005 ANKARA, s22

“Bütün işletmecilerin ve kişisel telekomünikasyon tesislerini kullananların ara bağlantı talepleri, ilgili mevzuatta belirlenen haller saklı kalmak üzere, ara bağlantı sağlama yükümlülüğü olan işletmeciler tarafından karşılanır. Ara bağlantı sağlama yükümlülüğü olan işletmeciler, bu maddeye dayanarak çıkarılacak yönetmelik çerçevesinde Kurum tarafından belirlenir. Ancak, Türk Telekom her halde ara bağlantı sağlama görev ve yükümlülüğüne tabidir. Kurum tarafından ara bağlantı sağlama yükümlülüğü getirilen işletmeciler ve Türk Telekom “ara bağlantı yükümlüsü” olarak anılır.”

Bu maddede TK tarafından belirlenecek bazı işletmecilerin ara bağlantı yükümlülüğünden bahsedilmekte olup, Türk Telekom’un ise her halde ara bağlantı yükümlüsü olduğu hükme bağlanmıştır. TT’ nin özelleştirilmesine kadar tekel özelliği olması sebebiyle neredeyse bütün Telekomünikasyon Hizmetleri ve Alt yapıları²⁰ TT tarafından yürütüldüğü için, piyasaya yeni girecek işletmecilerin TT ile ara bağlantı sözleşmesi yapmadan, piyasada kalma imkânları yoktur. Bu sebeptir ki TT her halde ara bağlantı yükümlüsü olarak gösterilmiştir.

Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliği madde 10 (On)’da şu şekilde bir hüküm yer almaktadır;

“Türk Telekom ve etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler ara bağlantı yükümlüsüdür”

Bu madde ile Türk Telekom’un her halde ara bağlantı yükümlüsü olduğu tekrar vurgulanmış ve çalışmanın ilk bölümünde değindiğimiz etkin piyasa gücü kavramından bahisle EPG’ ye sahip işletmecinin de ara bağlantı yükümlüsü olduğu belirtilmiştir.

- **Hukuki Niteliği:**

---

²⁰ GSM Hizmetlerini bundan hariç tutuyoruz.

Bilindiği gibi ara bağlantı sözleşmeleri iki bağımsız işletmeci arasında serbestçe imzalanan sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler çeşitli özel hükümler sebebiyle idari nitelikli mi yoksa özel hukuk nitelikli midir? 406 sayılı kanun madde 6 (Altı) bu sözleşmelerin hukuki niteliğine ilişkin yol gösterebilecek bir hüküm bulunmaktadır.

“İşletmeciler veya telekomünikasyon sektöründe yer alan gerçek ve tüzel kişiler, yerli, yabancı veya uluslararası şirketlerle, sınırötesi telekomünikasyon hizmetleri dahil, telekomünikasyon alanında mevzuat hükümlerine uymak kaydı ile her türlü ticari sözleşme aktebilir.”

Bu hükümden anlaşıldığı üzere işletmeciler arasında yapılan sözleşmelerin ticari nitelikte olduğu sonucu çıkarılabilir.²¹ Yani buradan hareketle bu sözleşmeler özel hukuk sözleşmesi niteliğindedir denilebilir. Bu tezi güçlendirmek adına idare hukuku sözleşmelerinin ne olduğuna da kısaca değinmek gerekir. İdare Hukuku sözleşmeleri, bir tarafın idare olduğu ve idare hukuku kurallarına göre yapılan sözleşmelerdir.²² O halde bunun unsurları;²³

- Konusunun kamu hizmeti ve yararı olması,
- Bir yanı teşkil eden idarenin öteki yana karşı kamu gücüne dayanan yetkiler kullanabilmesi,
- Hizmeti yürütmeye yetecek bir süreyi kapsamı

Bu unsurlarla birlikte ara bağlantı sözleşmelerini değerlendirdiğimizde, iki taraf da özel hukuk tüzel kişisi olması ve sözleşmenin özel hukuk kurallarına göre serbestçe yapılıyor

²¹ Aynı yönde görüş için, ULUSOY Ali, “Telekomünikasyon Hukuku” Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.85

²² GÖZÜBÜYK A. Şeref – TAN İlhan, İdare Hukuku Cilt:1 , Turhan Kitabevi, Mart 2001 , s.462

²³ GÖZÜBÜYK A. Şeref – TAN İlhan, İdare Hukuku Cilt:1 , Turhan Kitabevi, Mart 2001 , s.467

olması sebebiyle ara bağlantı sözleşmeleri için özel hukuk sözleşmeleri diyebiliriz. Fakat, yukarıda da değindiğimiz 406 sayılı kanun madde 10 (On) ve madde 29 (Yirmi dokuz) 'da²⁴, bazı işletmeciler ara bağlantı yükümlüsü olarak belirlenmiş yani bir anlamda sözleşme yapma hürriyetleri kısıtlanmıştır. Bunun yanı sıra 406 Sayılı Kanun Madde 10 (On)' da çeşitli durumlarda TK' ya sözleşme şartlarına müdahale etmek yetkisi de verilmiştir. Tüm bunları birlikte değerlendirdiğimizde, ara bağlantı sözleşmesinin içeriğinde biraz da olsa kamusal nitelikler yer almaktadır. Yani bu ara bağlantı sözleşmesi için kamusal kökenli özel hukuk sözleşmesi demek daha uygun olabilir.

- **Ara bağlantı Uyuşmazlıkları'nın Çözüm Yöntemleri**

Ara bağlantı sözleşmeleri niteliği gereği tam olarak özel hukuk sözleşmeleri olmadığından ötürü, 406 Sayılı Kanun Madde 10 (On) 'da, ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar halinde farklı bir çözüm yöntemi öngörülmüştür;

“.....

Ara bağlantı anlaşması ilk talepten itibaren azami üç ay içerisinde sonuçlandırılmadığı takdirde, Kurum, ara bağlantı talep eden tarafın başvurusu halinde, kamu menfaati gözetilerek belirleyeceği esaslar çerçevesinde taraflar arasında uzlaştırma prosedürü işletir ve kamu menfaati açısından makul ve gerekli gördüğü diğer tedbirleri alabilir. Kurum'un bu prosedürü başlatmasından itibaren Kurum tarafından bir dört hafta daha uzatılabilecek olan altı haftalık bir süre içinde tarafların bir anlaşmaya varamamaları halinde, Kurum bu ara bağlantı anlaşması için uygun gördüğü hüküm, koşul ve ücretleri

---

²⁴ 406 sayılı kanun dışından başta Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliği olmak üzere Telekomünikasyon mevzuatın çeşitli yerlerde ara bağlantı yükümlülüğünden bahsetmektedir.

belirlemeye yetkilidir. Bu hüküm, koşul ve ücretler, taraflar aksini kararlaştırmadıkça veya kararlaştırılıncaya kadar geçerli olur.

.....”

Bu madde uyarınca, iki işletmeci arasında ara bağlantı sözleşmesinin imzası aşamasında ortaya çıkacak uyuşmazlıklar ara bağlantı talebinde bulunan tarafça başvurulması halinde TK tarafından çözüme kavuşturulur. Buna göre şu şartları taşıyan bir uyuşmazlık TK'nın önüne getirilebilir;²⁵

- Uzlaştırma talep eden işletmeci diğer işletmeciden ara bağlantı talep etmiş olmalıdır.
- Taraflar arasındaki ara bağlantı sözleşmesinin imzalanmasına yönelik müzakereler üç ay içinde sonuçlandırılmamış olmalıdır.
- Telekomünikasyon Kurumu'na resmi bir uzlaştırma talebinde bulunulmalıdır.

Bu süreçte TK tarafından kamu menfaatinin gerektirdiği önlemler alınır ve süreç sonucunda ara bağlantı şartları belirlenir. TK tarafından belirlenen sözleşme şartları taraflar aksini kararlaştıranaya kadar onları bağlar. Ayrıca TK'nın vermiş olduğu karara karşı idari yargı mercilerine başvurmak imkânı da taraflara tanınan başka bir haktır. Kural olarak ara bağlantı sözleşmesi devam ettiği sırada ortaya çıkan uyuşmazlıklar tamamen adli yargı yerlerinin görev alanına girmesine rağmen TK' özellikle çağrı sonlandırma ücretleri konusunda 406 Sayılı Kanun madde 10 ve Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliği Madde 21 çerçevesinde olaya müdahale etmektedir.

---

²⁵ GÖKTAYLAR Bilge, “Ara bağlantı Sözleşmelerinin Hukuksal Açıdan İncelenmesi: Telekomünikasyon Sektöründe Ara bağlantı Uyuşmazlıklarının Çözümü Prosedürünün İşletilmesi” Telekomünikasyon Kurumu Uzmanlık Tezi, Nisan 2005, Ankara, s.104

2. Ulusal Dolaşım Sözleşmesi (Roaming)²⁶

Roaming 406 Sayılı Kanun'da tanımlanmıştır;

“Roaming: Bir işletmeciye ait hizmetlerin, teknik uyumluluk şartları saklı kalmak üzere, diğer bir işletmecinin müşterilerine ait ekipmanlar üzerinden çalışmasına veya bir diğer sisteme ara bağlantısına imkân sağlayan sistemlerarası dolaşımı”

Roaming' de ara bağlantıda olduğu gibi 406 Sayılı Kanun Madde 10 uyarınca bir takım şartların varlığı halinde yükümlülüktür;

“.....

Bu madde hükümleri dahilinde, mobil telekomünikasyon, data veya Kurum'un belirleyeceği diğer hizmet veya altyapı işletmecileri, aynı alandaki diğer işletmecilerin müşterilerine ait ekipmanların kendi telekomünikasyon sistemleri üzerinden de çalışabilmesine izin verilmesine yönelik yapacakları makul, ekonomik açıdan oranlı ve teknik açıdan imkan dahilindeki roaming taleplerini karşılamakla yükümlüdürler

.....”

Bu maddeye göre; makul, ekonomik açıdan oranlı ve teknik açıdan imkan dahilinde olan roaming talepleri talep edilen işletmeci tarafından karşılanmalıdır.

- **Hukuki Niteliği**

Roaming hususunda 406 Sayılı Kanun' da ara bağlantı için düzenlenmiş olan uzlaştırma prosedürü düzenlenmemiştir. Bu anlamda kanun koyucunun, roaming'e, ara

²⁶ Dolaşım Ulusal ve Uluslar arası olarak iki farklı şekilde olabilmektedir. Bu çalışmada Ulusal dolaşım sözleşmelerine değinilecektir. Uluslar arası Dolaşım sözleşmelerinden çıkabilecek ihtilaflar tarafların anlaşığı çözüm yöntemine göre çözülmekte TK' nın bu sözleşmeler açısından herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır.

bağlantıya atfettiği değer kadar önem vermediği ve bu nedenle roaming'in kamusal yanının ara bağlantıya oranla daha az olduğu söylenebilir.²⁷ Yani ara bağlantı sözleşmeleri için sarf ettiğimiz “kamusal kökenli özel hukuk sözleşmesi” tabirini roaming için rahatlıkla kullanamamaktayız. Roaming niteliği itibariyle de ara bağlantı'ya göre daha az kamu menfaati barındırır. Roaming daha çok işletmecilerin fazlaca yatırım yapmaktan kaçmak amacını taşıdığı, kolay yoldan fazlaca kullanıcıya hitap etmeyi seçtiği sözleşmelerdir. Bu anlamda kanımızca özel hukuk sözleşmeleri olarak nitelendirilmeleri daha doğru olur.²⁸

- **Roaming Uyuşmazlıklarının Çözüm Yöntemleri:**

Yukarıda da değindiğimiz gibi, roaming uyuşmazlıklarının çözümünde, 406 Sayılı Kanun'da ara bağlantı için öngörülmüş olan uyuşmazlık çözüm yöntemi öngörülmemiştir. Fakat TK çıkarmış olduğu, ”Ulusal Dolaşım (Roaming) Anlaşması Yapılması ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile roaming uyuşmazlıklarının çözümünde de kendini yetkili kılmıştır. Bu yönetmeliğe göre; Taraflar kendi aralarında roaming tesis edemez ise, roaming talebinde bulunan işletmecinin kuruma başvurusu üzerine kurum tarafından uzlaşmazlık çözüm süreci başlatılır.²⁹ Talepte bulunmak içinde yine belli hususlar aranır.³⁰

---

²⁷ Roaming Uyuşmazlıkları için 406 Sayılı Kanun'da TK nezdinden bir uyuşmazlık çözümü öngörülmemişken, TK tarafından çıkarılan, ”Ulusal Dolaşım (Roaming) Anlaşması Yapılması ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” m. 6 vd. 'de bir uzlaşmazlık çözümü yolu öngörülmüştür.

²⁸ Roaming hususunda Rekabet Kurulu'nun önüne de gitmiş bir takım uyuşmazlıklar vardır. Rekabet Kurulu piyasadaki rekabeti korumak amacıyla olan bir kurum olarak, tarafların tamamen ticari kaygılar güttükleri uyuşmazlıkları incelemiş ve çözüme bağlamıştır.

²⁹ Tarafların kendi aralarında Ulusal Dolaşım anlaşması tesis edememeleri halinde Talep Eden İşletmecinin başvurusu üzerine Kurum tarafından bu Yönetmelikte düzenlenmiş olan usul ve esaslar uygulanır. (Ulusal Dolaşım Yön. Madde:6)

³⁰ Kurum tarafından Ulusal Dolaşım anlaşması yapılması ile ilgili uyuşmazlıklarda uzlaştırma işleminin başlatılabilmesi için Taraflar arasında gerçek anlamda bir müzakere sürecinin yaşandığına ve bu sürecin başarısızlıkla neticelendiğine dair somut bilgi ve belgeler aranır.

Bu çerçevede, Kurum tarafından Talep Eden İşletmeci ile Ulusal Dolaşım Talep Edilen İşletmeci arasında vuku bulan Anlaşmazlık Halinin çözümüne yönelik uzlaştırma işleminin başlatılabilmesi için, Kuruma yapılacak başvurular öncesinde;

Talep şartları ve içeriği TK tarafından değerlendirilir ve makul, ekonomik açıdan oranlı ve teknik açıdan imkan dahilinde bir talep olduğu kabul edilirse³¹, ulusal dolaşım talep edilen açısından Roaming yükümlülüğü³² doğar.

Kanaatimizce, kanunda kendisine açıkça yetki verilmemiş olmasından ötürü TK, tarafından roaming hususunda, ilgili yönetmelikle düzenlenmiş olan uyuşmazlık çözümü prosedürü, TK' nın yetkisi aşmış olduğu göstermektedir. Esasen roaming sözleşmesi yukarıda bahsetmiş olduğumuz sebeplerle özel hukuk sözleşmeleridir ve ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda adli yargı mercilerinin görevli olması gerekmektedir. Bir an için roaming hususunda bir uyuşmazlığın TK tarafından çözüme bağlanmaya çalışıldığını ve fakat taraflarının bunu kabul etmeyip itiraz etmek istediklerini düşünelim. Bu halde TK' nın kararlarına karşı gidilebilecek yer idari yargı yerleri olduğundan sanki dolaylı yoldan, roaming sözleşmesinden kaynaklanan ir uyuşmazlığı idari yargı mercii karara bağlamış olacaktır. Kanaatimizce, roaming hususunda, doğrudan adli yargıya başvurmak, gerekli görürse mahkeme tarafından TK' dan görüş istenmesi daha doğru olacaktır.

---

a) Talep Eden İşletmecinin yazılı talebini Ulusal Dolaşım Talep Edilen İşletmeciye posta alındı makbuzu ile teyit edilmiş teslim tarihinden itibaren on beş gün içerisinde Ulusal Dolaşım Talep Edilen İşletmeci tarafından talebe yazılı cevap verilmemiş olması veya,

b) Ulusal Dolaşım Talep Edilen İşletmeci tarafından bu maddenin (a) bendinde belirtilen süre içerisinde talebe yazılı cevap verilmesini müteakip otuz gün içerisinde Taraflarca anlaşma sağlanamamış olması,

şartı aranır. (Ulusal Dolaşım Yön. M.7)

31 Kurul, bu Yönetmeliğin 11 inci maddesi çerçevesinde hazırlanan raporu ve diğer bilgi ve belgeleri bu Yönetmeliğin 12 nci maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda nitelik ve nicelik itibarı ile değerlendirerek talebin makul, ekonomik açıdan oranlı ve teknik açıdan imkan dahilinde olup olmadığına karar verir.

Kurul, talebi bu açılardan uygun bulması halinde, bu konudaki kararını Taraflara tebliğ eder.

Kurul, talebi bu açılardan uygun bulmaması halinde, hangi koşulları taşıyan bir talebin makul, ekonomik açıdan oranlı ve teknik açıdan imkan dahilinde olarak yapılmış sayılacağına karar verir ve bu kararını Taraflara tebliğ eder. (Ulusal Dolaşım Yön. m 13)

32 Ulusal Dolaşım talep hakkının bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde belirtilen Kurul kararında belirlenmiş olan süre ve koşullar dahilinde kullanılması halinde Ulusal Dolaşım Talep Edilen İşletmeci bakımından Ulusal Dolaşım Yükümlülüğü doğmuş olur. (Ulusal Dolaşım Yön. m.14)

3. Çağrı Taşıma Sözleşmeleri

Çağrı taşıma, herhangi bir çağrının, başladığı nokta ile sonlandığı nokta arasında ya da bu mesafenin herhangi bir bölümünde çağrı taşıma yetkisine sahip bir işletmeci tarafın taşınmasıdır Şu an itibariyle çağrı taşıma yetkisine sahip işletmeciler, Türk Telekom A.Ş ile UMTH İşletmecileridir.³³ Bu işletmeciler, lisanslı şebekelerde başlayan çağrıları, çağrının sonlanacağı şebekeye kadar taşıyarak, sonlanmak üzere ilgili şebekeye teslim etme işini yapmaktadırlar.

- **Hukuki Niteliği**

Bu sözleşmelerin, çağrı taşınmasını konu edinmesi, Kanunda öngörülen pek çok ilke ve kuralın, ayırım yapılmaksızın tüm telekomünikasyon hizmetleri için öngörülmüş oluşu ve Erişim'in özel bir türü oluşu nedeniyle, çağrı sonlandırma sözleşmelerinin pek çok unsur ve özellikleri, ara bağlantı rejimi ve ara bağlantı sözleşmelerinin tüm unsur ve özellikleri ile paralellik içermekteyse de, özellikle sözleşmenin konusu, ara bağlantı yükümlülüğü ve ihtilafların 406 sayılı Kanun kapsamında giderilmesi usulü ile, hizmetin yurtdışında veriliyor oluşu nedeniyle, sözleşme imzalama yükümlülüğü ve sözleşmeyi sona erdirme durumları farklılıklar arz edebilmektedir.

Genel itibarla Telekomünikasyon Mevzuatında özel olarak tanımlanmamış olması ve hizmetlerin kamusal niteliğinin az olmasından hareketle taşıma sözleşmelerinin tamamen özel hukuk sözleşmeleri olduğunu söyleyebiliriz.

- **Çağrı Taşıma Uyuşmazlıklarını Çözümü**

---

³³ UMTH, Uzak Mesafe Telefon Hizmetinin kısaltması olup, bu hizmet, UMTH işletmecilerine ait her türlü Telekomünikasyon şebekesi ve alt yapısı üzerinden, her türlü teknolojiyi kullanarak kullanıcılara iller arası ve/veya uluslar arası telefon hizmeti sunulmasını kapsar.

406 Sayılı Kanun'da genel itibar ile özel olarak çağrı taşımadan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için öngörölmüş bir uzlaştırma prosedürü bulunmamaktadır. Bu sebeple, Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliği Madde 21 (Yirmi bir)'de yer alan Uyuşmazlık Çözüm yönteminin bu sözleşme için uygulanması olası gözükmemektedir. Tamamen özel hukuk içerikli olan bir sözleşme için TK Uzlaşmazlık prosedürünün işletilmesi de hukuken doğru bir çözüm değildir

Çağrı Taşıma Uyuşmazlıkları esasen, kamu yararından daha ziyade işletmecilerin kar amacıyla yaptıkları sözleşmeler olması sebebiyle, dakika taşınması ve ücret ilişkisidir. Bu sebeple uyuşmazlık halinde hukuk mahkemeleri yetkili olacaktır. Ayrıca tarafların sözleşme ile başkaca çözüm yolları ihdas etmeleri mümkündür.

4. Telekomünikasyon Alt Yapısı Kullanımı ve İşletimini İçeren Sözleşmeler

Alt Yapı İşletmeciliği Hizmeti, İşletmecilere ve Kullanıcılara telekomünikasyon hizmeti sunulmasına imkân sağlayan transmisyon altyapısı kurulması ve işletilmesidir.³⁴

TT 'nin Telekomünikasyon Altyapısı işletmek üzerindeki tekel hakkının sona ermesi üzerine, TK tarafından alt yapı işletmeciliği ruhsatları verilmiştir. Fakat alt yapı kurmak çok masraflı ve büyük yatırım gerektiren işler olduğu için ruhsat alan 3 (Üç) adet işletmeci olmasına rağmen henüz bir altyapı yatırımı yapılmış değildir.

Bu sözleşmelerde özel hukuk sözleşmesi niteliğini haiz olmakla birlikte, erişim bir başka türü olduğu için, Özellikle Erişim ve Ara bağlantı yönetmeliğinde hükümlere tabi olacaktır. Bu bağlamda ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar içinde adı geçen yönetmelik Madde 21 'deki uzlaşmazlık çözüm prosedürü uygulanabilecektir.

---

³⁴ Telekomünikasyon Hizmet ve Altyapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği EK-A12 1

5. Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşım Sözleşmeleri

Bu konuyla TK tarafından yayımlanan “Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ” mevcuttur. Bu tebliğde yer alan tanımlardan yola çıkarak açıklamaya çalışalım.

“Ortak Yerleşim: *“Türk Telekom veya etkin piyasa gücüne sahip işletmecilerle ara bağlantı yapmak veya yerel ağa erişim gibi maksatlarla yapılan fiziksel, sanal veya uzaktan ortak yerleşim*

Fiziksel Ortak Yerleşim: *“Ara bağlantı veya erişim için gerekli olan cihazların ortak yerleşim yükümlüsünün tesislerine yerleştirilmesi”*

Sanal Ortak Yerleşim: *“Ara bağlantı veya erişim için gerekli olan cihazların bakımı ve yönetiminin ortak yerleşim yükümlüsü tarafından yerine getirildiği durum”*

Uzaktan Ortak Yerleşim: *“Ortak yerleşim yükümlüsünün tesislerinden fiziksel ortak yerleşim için yeteri kadar yer olmadığı durumlarda işletmeci cihazlarının ortak yerleşim yükümlüsüne ait olmayan bitişik bina veya mekana yerleştirilmesi*

Tesis Paylaşımı: *“Telekomünikasyon hizmeti sunumunda kullanılan tesis ve cihazların diğer işletmeciler tarafından da kullanılmasını veya paylaşılması”*

Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı, piyasanın serbestleşmesi ile birlikte sektöre girecek olan yeni işletmeciler için büyük bir şans niteliğindedir. İşletmeciler yenisini oluşturmak yerine var olanı paylaşmak yoluna giderek, maliyetleri kolaylıkla azaltabileceklerdir. Bu hususta da bazı işletmecileri paylaşım yükümlüsüdür. Türk Telekom ve EPG’ ye sahip işletmeciler esaslı bir bedel karşılığında ortak yerleşim yükümlüsü olarak

belirlenmiştir.³⁵ Bunun yanında bazı işletmecilerde tesis paylaşımı yükümlüsü olarak belirlenmiştir. Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliği Madde. 11 'e göre;³⁶

“Bir işletmecinin tesislerini kamuya veya üçüncü şahıslara ait bir arazinin üzerine veya altına yerleştirebildiği veya bu tür arazileri kullanabildiği veya kamulaştırma müessesesinden yararlanabildiği hallerde Kurum, çevrenin korunması, kamu sağlığı ve güvenliği, şehir ve bölge planlaması ve kaynakların verimli kullanılması gereklerini ve bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde belirtilen durumları da gözeterek, ilgili işletmeciye söz konusu tesisleri ve/veya araziye makul bir bedel karşılığında diğer işletmecilerle paylaşma yükümlülüğü getirebilir.”

- **Hukuki Niteliği**

Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ'de sözleşme serbestisi getirilmiştir. Buna göre;

“Ortak Yerleşim veya Tesis Paylaşımına ilişkin olarak işletmeciler, hüküm ve koşulları ilgili mevzuat, görev ve imtiyaz sözleşmeleri, telekomünikasyon ruhsatı, genel izin ve Kurum düzenlemelerine aykırı olmamak kaydıyla kendi aralarında müzakere ederek serbestçe yapabilirler”

Sözleşme serbesti öngörülmesine rağmen sözleşme içeriklerinin esaslı bir kısmı da bu tebliğ ile belirlenmiştir.

- **Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Uyuşmazlıkları**

---

³⁵ “Kurum, etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler ve/veya Türk Telekom' a kendi tesislerinde, diğer işletmecilerin ekipmanları için maliyet esaslı bir bedel karşılığında fiziksel ortak yerleşim sağlama yükümlülüğü getirebilir.” (Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliği md.15)

“Türk Telekom ve etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler, kendi tesislerinde ortak yerleşim yükümlüsüdür” (Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ md.6)

³⁶ Aynı hüküm Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ'de de yer almaktadır.

Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğin 23 üncü maddesi ile, işletmeciler arasında Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımına ilişkin olarak çıkacak uyuşmazlıklarda Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliğinin 21 inci maddesi çerçevesinde işlem yapılacağı hükme bağlanmaktadır.³⁷ Her halde hukuk mahkemeleri de bu tür uyuşmazlıkların çözümünde yetkili olacaktır.

---

³⁷ Ortak Yerleşim veya Tesis Paylaşımına ilişkin İşletmeciler arasında çıkan uyuşmazlıklarda Kurum, başvuru üzerine Erişim ve Ara bağlantı Yönetmeliğinin 21inci maddesi çerçevesinde uzlaştırma prosedürünü işletir. (Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ m 23)

SONUÇ

Bu çalışmanın başından beri görüldüğü üzere, Telekomünikasyon Piyasası için, ülkemizde regülatör olan Telekomünikasyon Kurumu, zaman zaman kendisine verilen yetkileri aşmakta zaman zamanda olması gerektiği gibi yetki sınırları içinde kalmaktadır. Şu an itibariyle, Telekomünikasyon sektöründeki uyuşmazlıkların hukuki nitelikleri tam olarak oturmadığından, çözüm yöntemleri konusunda da bazen belirsizlik olabilmektedir. TK' nın bu durumda tüm işletmecilere eşit mesafede davranıp, piyasayı baskı ve kamu gücüyle değil dünya sektörlerinde olduğu gibi, en hızlı ve etkin çözümleri uygulayarak düzenlemelidir.

Ülkemiz henüz fiili Telekomünikasyon tekelinden kurtulamadığı için, piyasa tam olarak oturmamıştır. Birçok ülkede Telekomünikasyon Piyasası'nda serbestlik oldukça yerleşmiş ve ülkemizin şu anda çözüm bulamadığı birçok konuya çözümler bulunmuştur. Kanımca, uyuşmazlıkların hızlı ve etkili çözümü için, TK daha çok çaba sarf etmeli, gerekirse piyasada faaliyet gösteren işletmecileri ADR çözümlerine yönlendirmelidir. Şu an için genel mahkemelerimiz ne yazık ki Telekomünikasyon uyuşmazlıklarını özellikle teknik sorunları çözebilecek bilgi ve tecrübeye sahip değildir.³⁸

Önümüzdeki yıllarda Telekomünikasyon Piyasasındaki işletmeci sayısının artmasıyla birlikte sorunlarda artacak ve birçok kavram değişebilecektir.

---

³⁸ Şu anda İstanbul Mahkemeleri Bilirkişi Listesinde Telekom Hukuku konusunda hukukçu olarak hizmet veren sadece 1 kişi bulunmaktadır. Mahkemelerin Telekom uyuşmazlıklarını ne kadar etkili çözebileceği bu anlamda tartışmalıdır.

KAYNAKÇA

1. **ARDIYOK** Şahin, “ Türk Telekom A.Ş’nin Özelleştirilmesi: Sektörde Doğum Sancıları” Rekabet Dergisi, Sayı 5 (Ocak-Şubat-Mart 2001)
2. **GÖKTAYLAR** Bilge “Ara bağlantı Sözleşmelerinin Hukuksal Açıdan İncelenmesi: Telekomünikasyon Sektöründen Ara bağlantı uzlaşmazlıklarının çözümü prosedürünün işletilmesi” Telekomünikasyon Kurumu Uzmanlık tezi, Ankara, Nisan 2005
3. **GÖZÜBÜYÜK** A. Şeref – **TAN** İlhan, “İdare Hukuku” Cilt:1, Turhan Kitabevi, Mart 2001
4. **GÜNDAY** Metin, “İdare Hukuku” İmaj Yayınevi, 7. Bası, Ankara 2003
5. **KOCA** Güneş, “Mukayeseli Açıdan Telekomünikasyon Hukuku’nda Tüketicinin Korunması” Uzmanlık Tezi Telekomünikasyon Kurumu, Ankara, Şubat 2005
6. **ULUSOY** Ali, “Telekomünikasyon Hukuku” Turhan Kitabevi, Ankara 2002
7. www.tk.gov.tr Telekomünikasyon Kurumu Resmi Web Sitesi